

Enheten för Lantbruk och livsmedel
Andreas Johansson
010-223 13 86

Österåkers kommun
Miljö- och hälsoskydds nämnden
Miljö- och hälsoskydds enheten
184 86 Åkersberga

Slutrapport av Länsstyrelsens revision av livsmedelskontrollen i Österåkers kommun med fokus på området restaurang/storhushåll samt uppföljning av tidigare revision

Länsstyrelsen genomförde den 20 februari 2018 en revision av Österåkers kommuns livsmedelskontroll med fokus på kontrollområdet restaurang/storhushåll. Rapporten visar resultatet från revisionen.

Sammanfattning

Myndigheten uppfyller i stort lagstiftningens krav på offentlig kontroll.

Avvikelse noterades på följande områden (1 st.) – utrymmen.

Vid skuggkontrollen under revisionen utfördes en kontroll (inspektion) av ett storhushåll.

En åtgärdsplan som redogör för när och hur korrigerande och förebyggande åtgärder kommer att vidtas med hänsyn till avvikelserna, önskas **senast den 1 maj 2018**.

Syfte, metod och kriterier

Syftet med kommunrevisioner är att granska och utvärdera om kontrollmyndighetens planerade verksamhet och det praktiska genomförandet resulterar i att målen i förordning (EG) nr 882/2004¹ uppfylls. Offentlig kontroll ska genomföras regelbundet och så ofta som det är lämpligt. Den ska vara riskbaserad, ändamålsenlig, rättssäker och ge effekt. Effekten ska vara säkra och korrekt märkta livsmedel. Kontrollen kan anses ha denna effekt om den upptäcker eventuella avvikelser vid livsmedelsföretagen och ser till att de åtgärdas.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelser om djurhälsa och djurskydd, se www.livsmedelsverket.se

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Vid en revision bedöms om kontrollmyndigheten upptäcker avvikelser vid kontroll av livsmedelsföretag och ser till att de åtgärdas, samt om förutsättningarna för detta finns.

Revisioner genomförs även för att ständigt förbättra livsmedelskontrollen.

Revisionerna utförs med stöd av artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004, samt i enlighet med Kommissionens beslut 2006/677/EG om fastställande av riktlinjer avseende kriterierna för utförande av revisioner.

Tre huvudfrågor ska besvaras vid revisionen:

1. Finns en planerad verksamhet och följs det som planerats? T. ex mål, planer, rutiner.
2. Vad blir effekten av 1.? Uppnås de mål och den effekt som planerats?
3. Är den planerade verksamheten och dess effekt ändamålsenlig för att uppfylla kraven i förordning EG (nr) 882/2004? Är mål, planer, rutiner etc. lämpliga och genomförs de på ett sätt som ger den effekt som avses i NKP² och i lagstiftningen?

Deltagare

Vid revisionen deltog från Österåkers kommun:

- Erik Bralde, inspektör
- Michaela Haga, nämndordförande
- Sofia Nöjd, inspektör
- Catrine Eckers, inspektör
- Lezlie Lindhé, inspektör
- Maria Lindström, enhetschef för miljö- och hälsoskydds enheten

och från Länsstyrelsen

- Andreas Johansson, revisionsledare
- Mari-Ann Andersson, länsveterinär

Kristian Hellström, enhetschef, från Örebro kommun deltog i revisionsteamet som sakkunnig.

Genomförande

Vid revisionen granskades huvudsakligen följande områden, vilka beskrivs mer utförligt i Livsmedelsverkets Handbok – Revision av kontrollmyndigheters livsmedelskontroll:

- Organisation och samordning
- Mål
- Opartiskhet

² Nationell plan för kontrollen i livsmedelskedjan

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

- Befogenheter
- Finansiering
- Kontrollpersonal
- Kompetens
- Utrustning, utrymmen och provtagning
- Registrering, godkännande, anläggningsförteckning
- Riskbaserad kontroll
- Rutiner och enhetlighet
- Kontrollrapporter
- Åtgärder vid bristande efterlevnad
- Uppföljning
- Revision
- Beredskap
- Öppenhet

Revisionen bestod av intervjuer och dokumentgranskning på myndigheten samt en skuggkontroll vid köket på Österåkersanstalten, en anläggning av typen storhushåll.

I Österåkers kommun bor 44 000 invånare. I kommunen finns cirka 6 300 företag. Varje år växer kommunen med cirka 700 medborgare, 400 företag och 170 bostäder. Under sommaren fördubblas befolkningen genom fritidsboende och turister. Ansvarig för livsmedelskontrollen är Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun. Kommunen har 1800 medarbetare, som sköter den dagliga verksamheten, förbereder ärenden och genomför politiska beslut. Kommunen leds av kommundirektören och dennes ledningsgrupp. Organisationen består av fem förvaltningar, varav Miljö- och hälsoskyddsenheten ligger under Samhällsbyggnadsförvaltningen. På enheten finns tio inspektörer med olika inriktning. Livsmedelsinspektörerna på enheten utövar regelbunden tillsyn på ca 290 livsmedelsanläggningar inklusive dricksvattenanläggningar. Det sker 25–50 registreringar av nya livsmedelsanläggningar varje år.

Skuggkontroll

Skuggkontrollen ägde rum den 20 februari 2018 i köket på Österåkersanstalten. Inspektionen gjordes av tre livsmedelsinspektörer. De områden som inspektörerna framför allt kontrollerade var rengöring, lokalens utformning och skick (uppföljning av tidigare inspektion) samt avfallshantering, skadedjur, spårbarhet, allergener, temperaturer och termometrar. De brister som inspektörerna upptäckte gällde bristfällig skadedjurssäkring på grund av en glipa under dörren vid lastkajen samt trasiga/uttjänta gummilister på dörrar till kylrum. Enligt verksamheten skulle dessa brister åtgärdas omgående. Tidigare avvikelser i lokalen gällande t ex golv och golvbrunnar vid kokkärl och stekbord, fukt- och mögelproblem i tidigare städkåp samt på personaltoalett kvarstod. Verksamheten står inför en genomgripande renovering med start senast januari 2019. Verksamheten uppgav att man under tiden hanterar riskerna genom att sanera så

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

långt det gått och stänga inne fukt- och mögelproblemen. Länsstyrelsen har den 23 februari erhållit kontrollrapporten från inspektionen.

Länsstyrelsen bedömer att kontrollrapporten på ett bra sätt speglar de brister som upptäcktes av inspektörerna och de övriga noteringar som gjordes. Rapporten skickade ut till verksamheten kort efter kontrollen, vilket är mycket bra. Det finns en formulering på första sidan i rapporten där det står att ” Avgiften kan fördubblas, halveras eller ligga kvar på samma nivå beroende på resultatet från kontrollen ”. Används livsmedelsverkets modell för riskklassning höjs avgiften med faktor 1.5, inte en fördubbling. Fördubblingen var med i förra modellen av riskklassningen. Vad gäller utförandet av inspektionen så blev det väl många inspektörer som deltog. Det hade varit smidigare om en av dem tagit på sig rollen som inspektionsledare så att verksamhetsutövarna kunnat vända sig till den personen med frågor och förklaringar. Ingen av inspektörerna tog på sig den rollen, varför inspektionen ibland upplevdes mer som en guidad tur. Inspektörerna borde ha pratat ihop sig mer innan själva kontrollen om vad de skulle ha lyft för frågor mot verksamheten. Nu blev själva syftet med inspektionen lite svepande. Öppna och slutna frågor blandades, vilket lätt kan leda till att inspektören riskerar lägga ord i munnen på verksamhetsutövaren. Ett av kontrollområdena var hygien. Inspektörerna hade kunnat kontrollera kökspersonalens användning av handskar. Produktionen i köket kom igång ungefär samtidigt som inspektörerna gick till kontoret för att sammanfatta kontrollen för verksamhetsutövaren. Den muntliga sammanfattningen av kontrollen hade kunnat vara tydligare. Revisionsteamet fick dock en bra överblick av anläggningen och det fanns inga uppenbara brister i själva kontrollen som inspektörerna gjorde, varför momentet skuggkontroll inte genererar några avvikelser vid denna revision.

Bedömning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåkers kommun är ansvarig för att kraven på offentlig kontroll i lagstiftningen är uppfyllda. Avvikelse, dvs. bristande efterlevnad av lagstiftningen, grundas på iakttagelser. Avvikelse beskrivs under respektive revisionsområde nedan. En kommentar kan ges till avvikelsen eller allmänt inom revisionsområdet. Endast revisionsområden där avvikelse noterats eller där en kommentar ges nämns nedan. Antalet avvikelser och kommentarer är inte ett mått på myndighetens status.

Organisation och samordning

Artikel 4.2 a, 4.3 och 4.5 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten samverkar bland annat med övriga kommuner inom nätverket SILK (Samverkansgrupp inom livsmedelskontrollen). Man har deltagit i ett flertal av de gemensamma provtagningsprojekt som initierats inom ramen för SILK. Under

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

2018 kommer man att delta i tre provtagningsprojekt. Dessa projekt gäller mjölk och/eller hasselnöt i färdigförpackade bageri- & chokladprodukter, Synefrin i kombination med koffein i prestations- och fettförbränningsprodukter samt förhöjda halter av mikroorganismer i vatten från vattenautomater/ bärpistoler.

Mål

Artikel 41, 42, 8.1 och bilaga II, kapitel II, pkt 3 i förordning (EG) nr 882/2004, 3 e § i LIVSFS 2005:21, samt Nationell plan för kontrollen i livsmedelskedjan

Kommentarer

Myndigheten har brutit ner Livsmedelsverkets operativa mål till egna aktiviteter. Dessa finns redovisade i en Excel fil samt i kontrollplanen för livsmedel 2018. Man har även egna mätbart kommunmål: att minst 75 % av besöken bör vara oanmälda, mål avseende nöjd kund-index för livsmedelskontrollen och att samtliga objekt i nämndens register, inom riskklass 4 – 6 och med en kontrolltid på minst 2,5 timmar ska kontrolleras minst en gång under kalenderåret och samtliga registrerade anläggningar över en 3 – 5-årsplan. För att målet ska kunna hållas bör minst 220 anläggningar kontrolleras årligen och minst 333 kontroller utföras årligen.

Opartiskhet

Artikel 4.2 b och 4.4 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Vid revisionen 2012 genererade detta område en avvikelse för myndigheten. Nämnden hade då ofullständiga rutiner, varför den offentliga kontrollens opartiskhet inte kunde säkerställas. Denna avvikelse har åtgärdats. Kommunen har nu ett policydokument avseende mutor och jäv, som antogs av kommunfullmäktige 2013-10-07. Vidare finns ett dokument med riktlinjer för anställdas bisysslor. Frågan om anställdas bisysslor tas upp vid nyanställningar och i samband med de årliga medarbetarsamtalen. Utbildning arrangeras för de förtroendevalda avseende opartiskhet och jäv i början av mandatperioden. Nämnden har även tillgång till policydokument gällande opartiskhet och är väl insatt i frågan. I samband med revisionen lyftes ett exempel från Örebro kommun där man som rutin tar upp frågan om huruvida någon är jävig gällande de beslut som skall tas i början av varje nämndsammanträde. Efter att ha tagit del av denna information införde miljö- och hälsoskyddsnämnden i Österåker detta som en punkt på varje dagordning.

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Befogenheter

Artikel 4.2 e och 54.1 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten har en komplett delegationsordning. Vid granskning av ett antal beslut så har besluten fattats av en person som har befogenhet att göra detta. Enhetschefen är alltid nåbar i de fall beslut skall fattas av chefen. I de fall enhetschefen är ledig så har hon alltid utsett en tillförordnad enhetschef så att nödvändiga beslut ska kunna fattas. Myndigheten behöver i de flesta fall inte förelägga verksamheten vid konstaterade brister utan företagaren åtgärdar bristen självmant. Enheten känner dock ett stöd från nämnden att kunna fatta sanktionsbeslut i de fall det anses nödvändigt. Myndigheten fattar cirka 2 – 4 beslut per år.

Finansiering

Artikel 26, 27, 28, 29 och bilaga VI till förordning (EG) nr 882/2004, samt Förordning (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel.

Kommentarer

Myndigheten är medveten om att man legat lågt vad gäller taxan och uppger att man halkat efter eftersom man under en längre tid använde sig av konsumentprisindex när man räknade ut taxan. Numera använder man sig av SKL:s modell för beräkning av taxan. Chefen har tillsammans med kontrollern upparbetat en strategi för att komma tillrätta med problemet. Man har höjt taxan med 4,7 – 4,9 % för att börja att komma ikapp med taxan. Kommunen har visat att man numera har i stort sett full kostnadstäckning för kontrollen. Vid Länsstyrelsens revision av livsmedelskontrollen i Österåker 2012 konstaterades en avvikelse vad gäller revisionsområdet finansiering. Man saknade då en aktuell beräkning av timkostnaden.

Kontrollpersonal

Artikel 4.2 c i förordning (EG) nr 882/2004 och 3 e § i LIVSFS 2005:21

Kommentarer

Myndigheten har gjort en behovsinventering som finns redovisad i en Excel fil. De har 2 årsarbetskrafter (åak) avsatt för livsmedelskontrollen. Behovet beräknad uppgå till 2,2 åak men man klarar sig på två. Myndigheten uppger att man har en flexibel organisation och att de därför har möjlighet att omprioritera bland enhetens olika verksamheter vid behov. Myndigheten är på väg att rekrytera en inspektör på visstid, men den inspektören kommer inte bara att arbeta med

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

livsmedelskontroll. En av inspektörerna som närvarade vid revisionen hade också nyligen rekryterats till verksamheten.

Kompetens

Artikel 4.2 c och 6 i förordning (EG) nr 882/2004 och 3 g § i LIVSFS 2005:21.

Kommentarer

Myndigheten har genomfört en kompetensinventering och har en kompetensförsörjningsplan för 2018. Kompetensinventeringen har gjorts genom att personalen fått skatta sin egen kompetens med hjälp av chefen. Tack vare detta har man också kunnat göra en plan där man ser inom vilka områden som kompetensen behöver förstärkas på myndigheten och när detta ska ske. Myndigheten har ett väl utvecklat samarbete med SILK och framförallt med kommunerna i Norrort. Man kan vid behov av en utomstående kompetens få hjälp av inspektörer från en annan kommun. Myndigheten har budgetutrymme för att kunna skicka personal på relevanta utbildningar och är medvetna om vilka företag och organisationer som arrangerar dessa. Man ordnar med andra kommuner gemensamma utbildningsdagar. Länsträffarna är alltid prioriterade.

Utrustning, utrymmen och provtagning

Artikel 4.2 c, 4.2 d, 12, 11.5-11.7, 8.1 och kapitel II i bilaga II till förordning (EG) nr 882/2004

Avvikelse nr.2

Myndigheten har inte upphandlat möjlighet att nyttja ett större utrymme för att vid behov kunna förvara stora partier beslagtagna livsmedel.

Kommentarer

Myndigheten har tillgång till skyddskläder, relevant provtagningsutrustning och mätinstrument. Termometrarna skickas för kalibrering till Nortec en gång per år. Man har en provtagningsrutin. Myndigheten uppger att man kan köpa in extra frys och kyl vid behov av förvaring av livsmedel, men man saknar dock avtal med något företag för att vid behov snabbt kunna nyttja ett större förvaringsutrymme.

Myndigheten har en provtagningsrutin. Man erbjuder alltid referensprov till livsmedelsföretagaren, men man uppger att i stort sett ingen är intresserad av att erhålla detta i praktiken. Myndigheten använder sig av laboratoriet ALS för analys av prover, innan dess så använde man sig av Eurofins. ALS kommer till huset och hämtar proverna. Myndigheten har en provtagningsplan gemensamt med SILK.

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Registrering, godkännande, anläggningsförteckning

Artikel 31 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten använder sig av diarieföringssystemet "Vision", som är en uppdaterad variant av systemet "Miljöreda". Man lägger in nya verksamheter när dessa tillkommer och uppger att man inte har några problem med att få vetskap om dessa. Verksamheter som inte längre finns kvar har tagits bort från registret.

Riskbaserad kontroll

Artikel 3.1, 3.2 och 10 i förordning (EG) nr 882/2004 och 3 e § i LIVSFS 2005:21.

Kommentarer

Myndigheten använder sig av Livsmedelsverkets riskklassning av livsmedelsanläggningar. Nya verksamheter sätts som regel in i erfarenhetsklass B. Myndigheten har en Excel fil av vilken framgår hur pass mycket kontrolltid de olika anläggningarna erhållit. Vid tidpunkten för revisionen hade myndigheten en kontrollskuld på 285 timmar. Man uppgav att det varit mycket sjukdomsfall bland personalen den senaste tiden, vilket orsakat detta. Man uppgav att denna skuld skulle åtgärdas under året med hjälp av de nyrekryteringar man gjort.

Rutiner och enhetlighet

Artikel 4.4, 8.1 och 8.3 b, samt bilaga II till förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten har väl utvecklade rutiner för att säkerställa en enhetlig kontroll. Man har bland annat en rutin för sanktioner, provtagningsrutin, rutin för riskklassning, rutin för åtalsanmälan etc. Rutinerna går igenom årligen och uppdateras. Inspektörerna gör ibland gemensamma kontroller för att på så vis granska varandra och ge feedback. Ibland följer även chefen med på kontroll. Man läser varandras kontrollrapporter och diskuterar med varandra. Vid behov deltar även chefen. Gemensamma falldiskussioner anordnas tillsammans med kommunerna i Norrort.

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Kontrollrapporter

Artikel 9 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Länsstyrelsen har granskat ett antal kontrollrapporter som myndigheten skickat in inför revisionen. Inga avvikelser i rapporteringen har konstaterats. Däremot önskar Länsstyrelsen att det mer tydligt framgår av rapporten vad själva syftet är med den kontroll som gjorts och som rapporten beskriver. Det är lite tydligt i dagsläget.

Åtgärder vid bristande efterlevnad

Artikel 54 och 55 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten fattar 3 – 4 sanktionsbeslut per år inom livsmedelskontrollen. Sanktionsbeslut ges antingen direkt eller efter en extra offentlig kontroll ifall bristerna är så pass allvarliga att uppföljningen av dessa inte kan vänta till nästa planerade kontroll och företagaren själv inte åtgärdat bristerna. Länsstyrelsen har granskat ett antal sanktionsbeslut som myndigheten utfärdat. Dessa hade fattats av personer som hade befogenhet att göra detta. Inga avvikelser har kunnat konstaterats vid granskning av sanktionsbesluten.

Uppföljning

Artikel 4.2 a och 8.3 i förordning (EG) nr 882/2004 och 3 f § i LIVSFS 2005:21

Kommentarer

Myndigheten har ett väl utarbetat sätt att följa upp sin verksamhet. Man har många rutiner som uppdateras kontinuerligt och man använder sig även av parallellkontroller som verifieringsmetod. Man utfärdar sanktioner vid behov och uppger att man även känner stöd från nämnden att kunna göra detta när man bedömer att det är nödvändigt. Man har tillräckligt med personella resurser och personalen har tillräcklig kompetens. Man har en kontrollplan för livsmedelskontrollen som sträcker sig mellan åren 2018 – 2020. Myndighetens mål harmonierar med målen i Nationella kontrollplanen. Man har ett effektmål (egentligen nyckeltal) att 75 % av kontrollerna ska ske oanmält.

Revision

Artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Kommentarer

Alla avvikelser från föregående revision var åtgärdade. Detta gällde såväl finansiering som opartiskhet/jäv.

Beredskap

Artikel 4.2 f och 13 i förordning (EG) nr 882/2004 och 3 h § i LIVSFS 2005:21.

Kommentarer

Myndigheten har en väl utvecklad beredskapsplan som innefattar såväl livsmedel som dricksvatten. Planen blev färdig så sent som i december 2017 och har därför inte testats vid någon övning ännu. Man har dock haft beredskapsövningar tidigare. Kommunen har ingen TIB (tjänsteman i beredskap), men man har en larmningsplan och en kommunikatör i beredskap (KIB). Man har även en säkerhets strateg som kan nås.

Öppenhet

Artikel 7 i förordning (EG) nr 882/2004

Kommentarer

Myndigheten använder sig av diarieföringssystemet "Vision" (tidigare Miljöreda). Man har rutiner kring utlämnande av handlingar. Vid enkla begäran så lämnas handlingar ut av registrator. I övriga fall så är det handläggarna som avgör vad som ska lämnas ut. Uppstår tveksamheter så stämmer handläggarna av med enhetschefen eller med jurist. Man har stående förfrågan på vissa handlingar från nyhetsbyrån Sirén.

Positivt exempel

Länsstyrelsen vill särskilt framhålla de väl utvecklade rutinerna som man har för verksamheten och det systematiska sätt man har implementerat för att uppdatera dessa. Även beredskapsplanen som omfattar såväl livsmedel som dricksvatten är mycket bra och något som kommunen skulle kunna dela med sig av till andra kommuner som arbetar med att ta fram beredskapsplaner. Vidare erhöles ett intryck under revisionen att de som jobbar i verksamheten är väl medvetna om sin roll såväl lokalt, men även som en del av en större nationell funktion och att man vill bidra i detta.

Datum
2018-03-27

Beteckning
281-4427-2018

Stockholm, den 27 mars 2018

Andreas Johansson
Länsveterinär

Mari-Ann Andersson
Länsveterinär

För kännedom

Livsmedelsverket, Utvärderingsavdelningen